

دفتر کشاورزی مرکز آمار ایران به مناسبت آغاز سال زراعی ۹۸-۱۳۹۷ اعلام کرد:

حدود ۲,۵ میلیون بهره‌بردار دارای فعالیت زراعت در کشور وجود دارد که در ۱۴,۷ میلیون هکتار از اراضی زراعی کشور به کشت و کار محصولات سالانه مانند گندم و جو و برنج اشتغال دارند

حمیدرضا جلالی^۱

کشاورزی در ایران

ایران یکی از اولین کشورهای دنیاست که در آن کشاورزی و تمدن شروع شده و انسان اولیه برای نخستین بار در فلات ایران به کشت و زرع و پرورش دام مبادرت ورزیده است. همچنین گفته می‌شود که مهاجرت آریایی‌ها بر خلاف مهاجرت مشهور چوپانی و در جستجوی چراگاه‌های جدید نبوده بلکه مهاجرتی دهقانی و در جستجوی زمین بهتر برای کشاورزی بوده است.

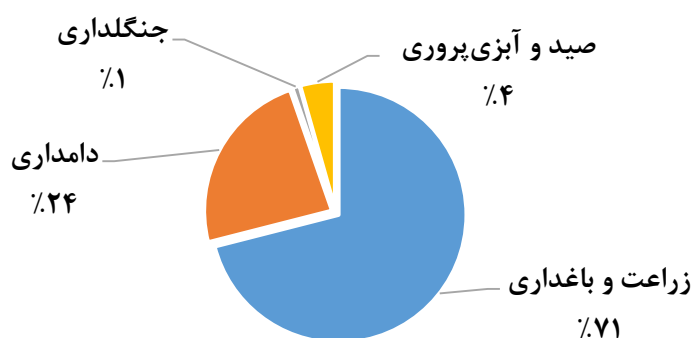
بخش کشاورزی، یکی از سه بخش اصلی اقتصاد است که نقش به‌سزایی در تامین غذا، رفاه جامعه، تولید ناخالص ملی و رشد اقتصادی کشورها دارد. این بخش به علت ارتباطات گسترده‌ای که با سایر بخش‌های اقتصادی دارد، می‌تواند با رشد خود زمینه تولید ثروت، ایجاد بازار و ارز آوری و رشد بخش‌های صنعت و خدمات را فراهم نماید.

سهم نیروی کار شاغل در بخش کشاورزی نسبت به کل شاغلان در دنیا ۲۶,۵ درصد است (بانک جهانی - ۲۰۱۷) در حالی که این سهم در ایران، ۱۷,۶ درصد برآورد شده است. (مرکز آمار ایران - ۱۳۹۶)

سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت در جهان ۳,۵ درصد (بانک جهانی - ۲۰۱۶) و در ایران ۶ درصد برآورد شده است. (مرکز آمار ایران - ۱۳۹۶)

سهم زیر بخش‌های مختلف کشاورزی از ارزش افزوده این بخش به قیمت ثابت در کشور ما به شرح زیر است (مرکز آمار ایران - ۱۳۹۴):

نمودار ۱- ارزش افزوده فعالیت‌های مختلف بخش کشاورزی به قیمت ثابت - ۱۳۹۴

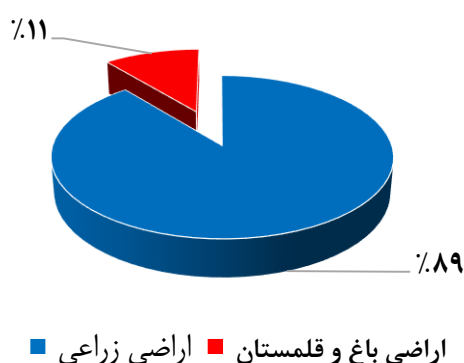
منبع: مرکز آمار ایران، ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی کشور به قیمت ثابت دوره ۹۴-۱۳۹۰

^۱ رییس گروه آمارهای دام و طیور؛ لیسانس مهندسی زراعت و اصلاح نباتات (دانشگاه مازندران) و فوق لیسانس مدیریت کشاورزی (دانشگاه تهران)؛
hrjalali@yahoo.com

مطابق نتایج آخرین سرشماری عمومی کشاورزی (۱۳۹۳)، تعداد ۴ میلیون و ۴۳ هزار بهره‌برداری کشاورزی در کشور وجود دارد که شامل ۲ میلیون و ۴۸۲ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت زراعت، یک میلیون و ۴۹۳ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت باغداری، یک میلیون و ۶۰۰ هزار بهره‌برداری دارای فعالیت پرورش دام و یک میلیون و ۳۰۸ هزار بهره‌برداری دارای سایر فعالیت‌ها (کشت گلخانه‌ای، پرورش طیور سنتی، پرورش زنبور عسل، پرورش کرم ابریشم و پرورش ماهی) می‌شود.^۲

مساحت اراضی کشاورزی کشور ۱۶,۵ میلیون هکتار است که ۱۴,۷ میلیون هکتار به اراضی زراعی و بقیه به باغ و قلمستان اختصاص دارد.

نمودار ۲- اراضی کشاورزی به تفکیک اراضی زراعی و اراضی باغ و قلمستان - ۱۳۹۳

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳

زراعت در ایران

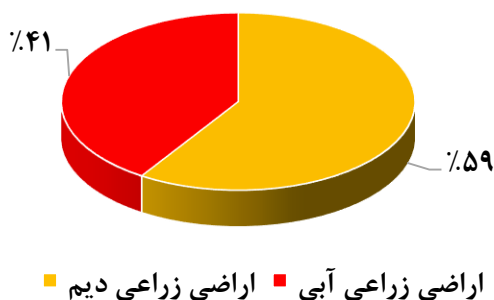
زراعت عبارت است از «علم و فن کشت و کار و بهره‌برداری از آب، خاک و گیاه سالانه» و از ابتدای مهر ماه هر سال تا انتهای شهریور سال بعد، اصطلاحاً یک «سال زراعی» نامیده می‌شود.

زراعت یکی از ارکان اساسی تأمین زندگی انسان‌ها در روی کره زمین است. با کشت گیاهان زراعی انسان قادر می‌شود انواع مواد غذایی مورد نیاز خود از قبیل مواد نشاسته‌ای، پروتئینی، چربی‌های گیاهی و ریز مغذی‌ها را تهیه نماید. به علاوه با کشت و برداشت گیاهان علوفه‌ای، خوراک دامی خود را تهیه می‌کند.

بر اساس نتایج حاصل از سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، مساحت اراضی زراعی ایران ۱۴ میلیون و ۶۸۷ هزار هکتار است که ۵ میلیون و ۹۹۷ هزار هکتار آن به‌صورت آبی و بقیه به‌صورت دیم کشت می‌شوند.

^۲ به دلیل این که برخی از بهره‌برداران کشورهای کشاورزی دارای بیش از یک فعالیت هستند، حاصل جمع تعداد فعالیت‌ها از تعداد کل بهره‌برداران کشاورزی بیشتر است.

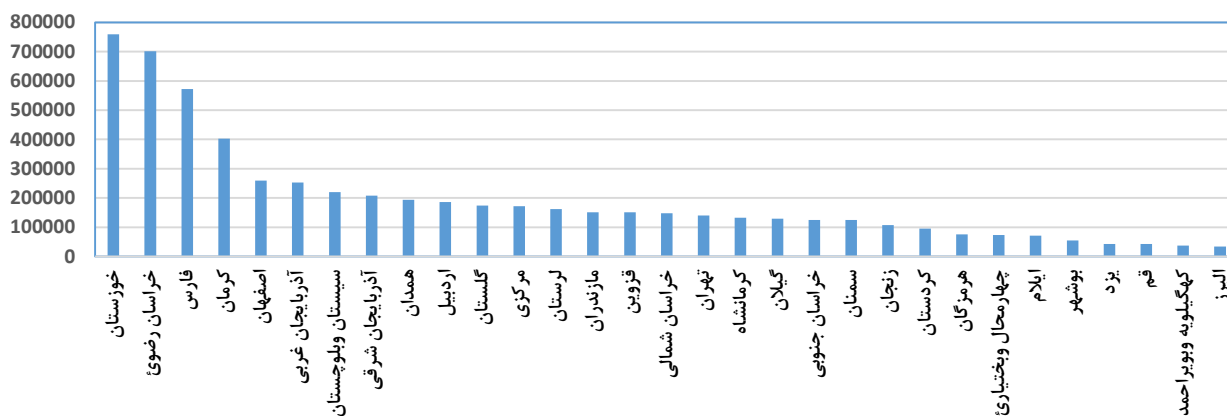
نمودار ۳- اراضی زراعی به تفکیک آبی و دیم - ۱۳۹۳

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳

بیشترین اراضی زراعی کشور به ترتیب در استان‌های خوزستان، خراسان رضوی، فارس، کرمان و اصفهان قرار دارد.

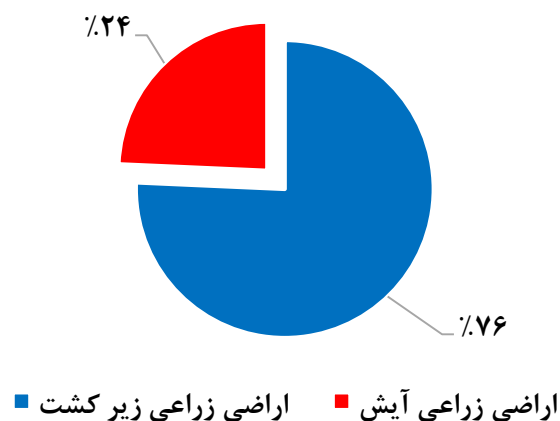
نمودار ۴- اراضی زراعی بر حسب استان - ۱۳۹۳ (هکتار)

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳

۷۶ درصد اراضی زراعی کشور، زیر کشت محصولات سالانه و بقیه تحت آیش (به دلیل تناوب زراعی، زیر کشت هیچ محصولی نرفته است) می‌باشد.

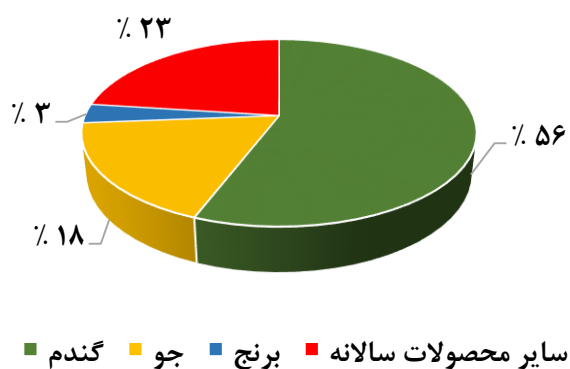
نمودار ۵- اراضی زراعی به تفکیک زیرکشت و آیش - ۱۳۹۳

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳

از کل اراضی زراعی کشور، ۵۶ درصد زیر کشت گندم، ۱۸ درصد زیر کشت جو، ۳ درصد زیر کشت برنج و ۲۳ درصد زیر کشت سایر محصولات است.

نمودار ۶- اراضی زراعی زیرکشت به تفکیک محصول - ۱۳۹۳

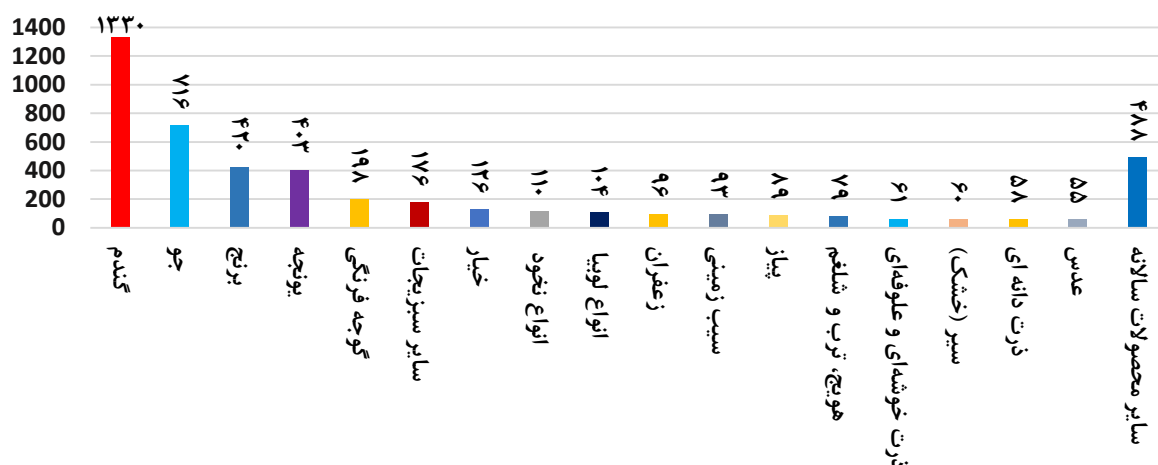

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳

بیشترین اراضی زیرکشت گندم در استان‌های خوزستان، کردستان، آذربایجان شرقی، خراسان رضوی و لرستان قرار دارد. بیشترین اراضی زیر کشت جو در استان‌های لرستان، خراسان رضوی، خوزستان، فارس و کرمانشاه و بیشترین اراضی زیر کشت برنج در استان‌های مازندران و گیلان قرار دارد.

بیشترین محصولاتی که زراعت کاران ایرانی کشت می کنند نیز عبارتند از گندم، جو، برنج، یونجه و گوجه فرنگی است.

نمودار ۷- بهره برداری های زراعی به تفکیک محصول - ۱۳۹۳ (هزار بهره برداری)

منبع: مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳

امید است سال زراعی پیش رو (۹۸-۱۳۹۷)، سال پُر بار و پُر برکتی برای کشاورزان و همه مردم عزیز کشورمان باشد.

منابع:

- ۱- ارزش افزوده رشته فعالیت های اقتصادی کشور به قیمت ثابت دوره ۹۴-۱۳۹۰، مرکز آمار ایران
- ۲- گزیده نتایج آمارگیری نیروی کار ۱۳۹۶، مرکز آمار ایران
- ۳- نتایج تفصیلی سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، مرکز آمار ایران
- 4- <https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases> (2018, September)
- 5- <https://data.worldbank.org> (2018, September)